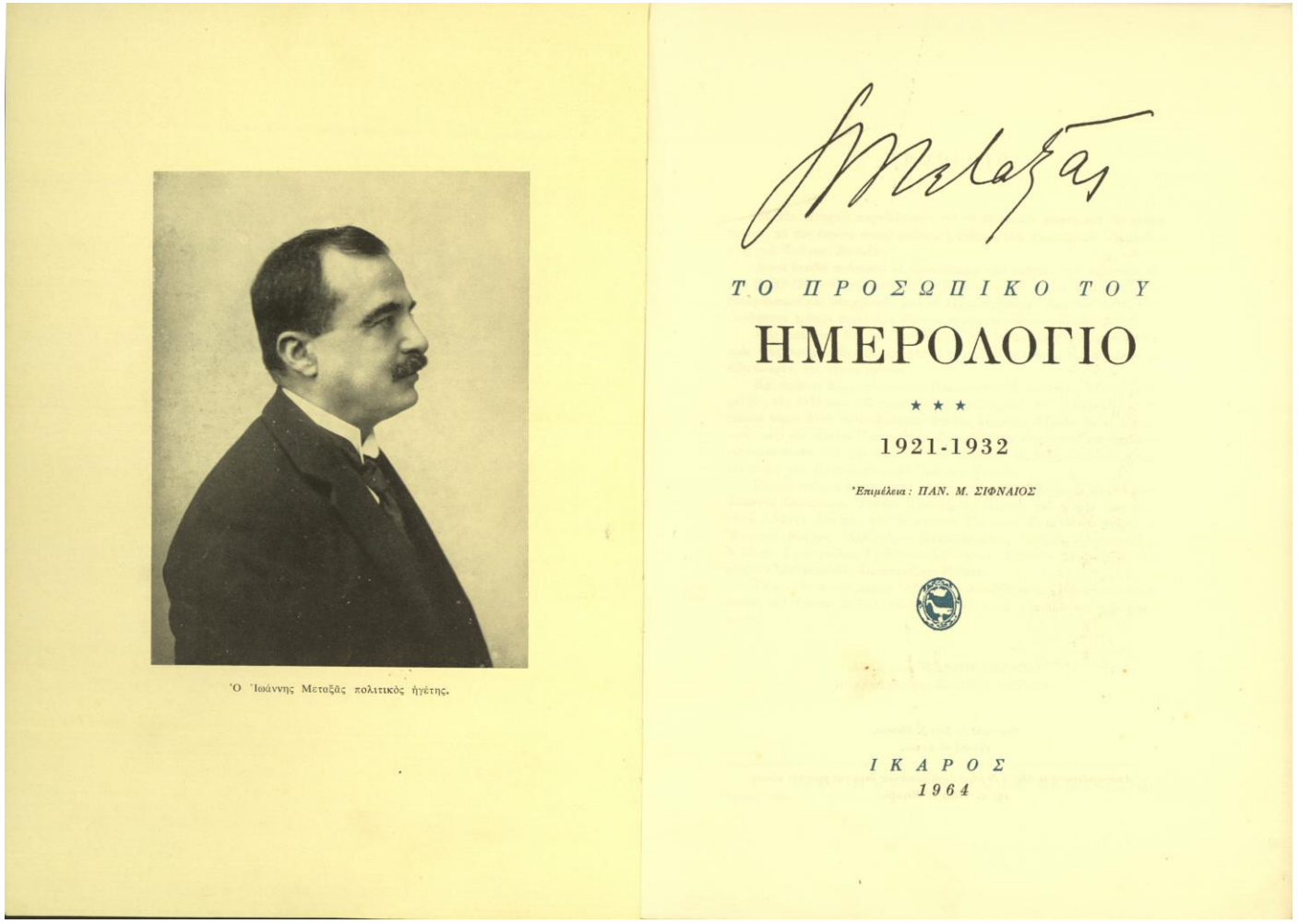

Ιωάννης Μεταξάς και Μικρασιατική Εκστρατεία Δύο κρίσιμες συναντήσεις, 25 και 29 Μαρτίου 1921

Από το «ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» том. III

Ο Μάρτιος του 1921 είναι ένας κομβικός μήνας στη ζωή του Ιωάννη Μεταξά, όταν προσκληθείς από τον πρωθυπουργό Δημήτριο Γούναρη δηλώνει την ήδη ειλημμένη απόφαση του να μην συμμετάσχει στην Μικρασιατική Εκστρατεία ως επιτελής αλλά αντιθέτως δεν αρνείται να στρατευθεί κανονικά και να μετάσχει ως απλός αξιωματικός που εκτελεί το στρατιωτικό καθήκον του αν και είναι συνταξιούχος αντιστράτηγος ε.α. Επιπλέον δίνει την γνώμη του για το τι ακριβώς πρέπει να γίνει. Στις δύο συναντήσεις της 25ης και 29ης Μαρτίου, στην συζήτηση λαμβάνουν μέρος μαζί με τον Πρωθυπουργό Γούναρη και ο Υπουργός των Στρατιωτικών Ν. Θεοτόκης και Οικονομικών Π. Πρωτοπαπαδάκης.

Οι λόγοι που ο Ιωάννης Μεταξάς αρνείται είναι σοβαροί ακόμα και αν παραβλέψει κανείς ότι εξ' αρχής ήταν αντίθετος σε αυτή την εκστρατεία, πράγμα που είχε καταθέσει γραπτά ως Υπόμνημα προς τον Ε. Βενιζέλο [1] πολύ πριν εξοριστεί το 1917. Είχε καταθέσει τότε και μελέτη αποδεικνύοντας τα τρωτά σημεία, την λανθασμένη από στρατηγικής και πολιτικής σκοπιάς αυτή την σκέψη του Βενιζέλου. Δυστυχώς δεν εισακούστηκε.

Το ιστορικό αυτό κείμενο των 30 σελίδων στο Ημερολόγιο του, που αξίζει να διαβαστεί αυτούσιο, είναι εξαιρετικού ενδιαφέροντος, διότι ο ίδιος έχει καταγράψει με κάθε λεπτομέρεια τις σχετικές συζητήσεις που διεξήχθησαν στις 25 και 29 Μαρτίου. Το κείμενο αυτό μαζί με το κείμενο της 30ης Οκτωβρίου 1940 είναι ίσως τα σημαντικότερα που έχει διατυπώσει σε όλη την 45 ετών

σταδιοδρομία του ως στρατιωτικός και πολιτικός άνδρας. Δύο κείμενα που φανερώνουν το ήθος, τον χαρακτήρα και την ξεκάθαρη σκέψη του στα σύνθετα προβλήματα που αντιμετώπισε.

Η απόφαση και η απάντηση που έδωσε τον Μάρτιο του 1921 δεν είναι μόνο το αποτέλεσμα των συζητήσεων και η απόφαση εκείνων των δύο συναντήσεων. Στο Ημερολόγιο του παρατηρούμε ότι από την αρχή του μήνα περιμένει αυτή την πρόκληση και είναι έτοιμος να απαντήσει. Δηλώνει πάντου εκ των προτέρων την αποφασή του απερίφραστα όπου δημιουργείται η σχετική προτροπή ή συζήτηση περί της αναμείξεως του στην Μικρασιατική Εκστρατεία. Πρόκειται επομένως για μία ώριμη απάντηση από καιρό αυτό που ανακοινώνει στις 29 και όχι κάτι που προέκυψε εκείνη την ημέρα ή μετά από τις σχετικές προτάσεις, πιέσεις ως και απειλές τις οποίες του απεύθυναν ως εξουσία οι Δημήτριος Γούναρης, Ν. Θεοτόκης και Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης. Αξίζει όμως να δούμε τα γεγονότα από την αρχή του Μαρτίου κάθε μέρα.

Οικία Μεταξά, Ν.Φάληρο 1921

<http://www.ioannismetaxas.gr/Oikogenia.html>

Ο Μεταξάς στις αρχές Φεβρουαρίου μόλις έχει εγκατασταθεί στην Ελλάδα μετά από τρία και μισό χρόνια εξορίας (από τον Ιούνιο του 1917- Ιανουάριο 1921). Έχει μόλις νοικιάσει ένα σπίτι πάνω στην παραλία του Νέου Φαλήρου με μικρό κήπο στην πίσω πλευρά, που πρόλαβε η μητέρα μου χρόνια πολλά μετά όσο υπήρχε να το φωτογραφήσει.

Ο Μεταξάς ως Αντιστράτηγος ε.α. από τον Δεκέμβριο του 1920, προσπαθεί να δει τι θα κάνει με την ζωή του ως συνταξιούχος πλέον. Αν θα πολιτευθεί ή θα ψάξει για κάποια επαγγελματική δραστηριότητα στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

«**3 Μαρτίου**, Τετάρτη. Όλη μέρα τακτοποιούμε σπίτι, βράδυ τακτοποίησης βιβλίων» σημειώνει. Συναντά διάφορα πρόσωπα και παλαιούς φίλους όπως αναφέρει, τον Πρωτοπαπαδάκη, τον Φώντα Στρατηγό, τον Ευστρατιάδη και άλλους. Φυσικά παρακολουθεί όλη την πολιτική και στρατιωτική ζωή της χώρας ήδη στην Εξορία από τον Ιταλικό και Γαλλικό τύπο και από πρόσωπα που συνομιλεί, με ζωηρό ενδιαφέρον και πνεύμα κριτικό.»

«**4 Μαρτίου**, Πέμπτη... Απόγευμα Πεσμαζόγλου και Χαλκοκονδύλης (διευθυντής της εφημερίδας «Νέα Ημέρα») Βράδυ εις Ν. Θεοτόκην, δήλωσις μου ότι δεν εννοώ να ταχθώ υπό ουδένα αξιωματικών». Αυτή και μόνο η φράση φανερώνει ότι υπάρχουν συζητήσεις που εκ των προτέρων απορρίπτει.»

Στις **5 Μαρτίου** επισκέπτεται στο νεκροταφείο τους τάφους του πατέρα του, του πενθερού του, του Έσλιν, που ήταν συνεχόμενος του και κατά την επιστροφή του καταδικάστηκε αδικώς εις θάνατον, για την συμμετοχή του στα Νοεμβριανά, φυλακίστηκε και διαφυγών την εκτέλεση πέθανε στις 31 Ιανουαρίου 1921. Τον τάφο του Ιώνα Δραγούμη.

Στις **6 Μαρτίου** ανακοινώνεται η Επιστράτευση. Βράδυ εις Υπουργείον. Επιστράτευσις. Θεοτόκης, να με χρησιμοποίησουν! Αδύνατον.

Την Κυριακή στις **7 Μαρτίου** το απόγευμα συναντά πρόσωπα που αναφέρει ως «Σύμβουλοι Μεταρρυθμιστών». Αυτοί αποτελούν τον πρώτο πυρήνα της πολιτικής κινήσεως του που τον επόμενο χρόνο στις 22.11.1922 θα καταλήξει με την ίδρυση του κόμματος του των Ελευθεροφρόνων. Το ίδιο βράδυ στις 7 Μαρτίου, δίνει στον Χαλκοκονδύλη μία επιστολή περί μη αναθέσεως αρχηγίας εις τον Βασιλέα Κωνσταντίνο στην Μικρασιατική Εκστρατεία.

Στις **8 Μαρτίου** η «Νέα Ημέρα»^[2] ^[3] δημοσίευσε την επιστολή του. "Βράδυ άρθρα εφημερίδων, απάντησις εις ιδικόν μου" «Εστία 8 Μαρτίου 1921»^[4].

Στις **9 και 10 Μαρτίου** ασχολείται με διάφορα προσωπικά του θέματα. Στις 11 Μαρτίου γίνεται η έναρξις των πολεμικών επιχειρήσεων εις Μ. Ασίαν, στις 12 Μαρτίου λαμβάνει χώρα η 1η Συνέλευσις του Διοικητικού Συμβουλίου των «Μεταρρυθμιστών».

Το Σάββατο **13 Μαρτίου**, ασχολείται με τα θέματα του υπό ίδρυση κόμματος.

Την Κυριακή στις **14 Μαρτίου**, βλέπουμε την πάγια σε όλο το ημερολόγιο συνήθεια του, να είναι η ημέρα τουλάχιστον το πρωινό με οικογενειακή του εκδήλωση ή βόλτα. Άλλοτε μόνος με την σύζυγο του άλλοτε και με τα παιδιά του. Τούτη την Κυριακή ανεβαίνει στην Ακρόπολη με τα παιδιά του το ίδιο και την επόμενη με όλη την οικογένεια και μένουν ως αργά. Επιστρέφουν πεζοί μέσα στην νύκτα.

15 Μαρτίου σημειώνει την εξέλιξη των γεγονότων. Είναι μόλις τρεις μέρες μετά την έναρξη των εχθροπραξιών όταν φτάνουν οι πρώτες ειδήσεις για νίκες. «Νίκες Μικράς Ασίας. Αλλά το τέλος;» διερωτάται.

Τις επόμενες ημέρες συνεχίζει τις προσωπικές του ασχολίες, τάξη στα οικονομικά του αλλά και την τάξη του νέου σπιτιού την τάξη στα βιβλία του. Είναι ένας βαθειά πνευματικός άνθρωπος με πολλά ενδιαφέροντα γύρω από την ιστορία, τις επιστήμες και τις τέχνες. Έχει μία μεγάλη

συγκροτημένη βιβλιοθήκη με διαφορετικών επιστημών και λογοτεχνίας αναγνώσματα. «Μετακόμισης βιβλιοθηκών μου. Ξενοχτώ τακτοποιών τα βιβλία μου. Αναμνήσεις».

Στις **22 Μαρτίου**, σημειώνει και ενώ συνεχίζουν υποδείξεις φίλων περί συμμετοχής του: «Ήττα ενώπιον Εσκή Σεχήρ. Προσπάθειαι διαφόρων φίλων να με πείσωση ότι πρέπει να επανέλθω εις τον στρατόν. Ουδείς όμως επίσημος μου είπε τίποτε. Ομιλούν όλοι δια παλαιόν Επιτελείον. Όστε με θέλουν εν συνδιασμώ δια να έχωμεν τα αηδίας του παρελθόντος. Αδύνατον! Θα μείνω εις την άκρην μου». Άλλη μία αποφθεγματική πρόταση που φανερώνει την απόφαση του.

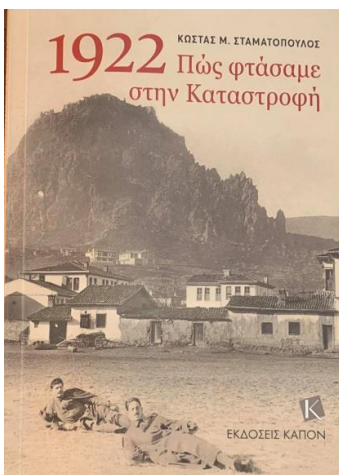
Εξακολουθούν υποδείξεις φίλων στις **22 Μαρτίου** ενώ φτάνει μία πρώτη είδηση για ήττα ενώπιον Εσκή-ΣεΧήρ.

Στις **24 Μαρτίου** ημέρα Τετάρτη η καταγεγραμμένη αντίδραση είναι πολύ έντονη. Ειδήσεις Ελευθέρου Τύπου περί Αρχιστρατηγίας μου. Διάψευσις «Αθηναϊκής». Επιβεβαίωσις. Πεσμαζόγλου Χαλκοκονδύλη. Φήμαι δηλώσεις μου εις Πεσμαζόγλου Χαλκοκονδύλη εσπέρας. Να μην τολμήσει κανείς να με συνδυάσει με άλλους! Ιδίως με Δούσμανη. Απόγευμα. Με «Βερνάρδον και Φώντα Τα του μετώπου, ήττα! Παραμοναί καταστροφής: Τελείως απaráσκευοι : Κυβέρνησις υπεύθυνος. Σχέδια για Αφιόν Καραχισάρ. Συμβουλή μου εις Βερνάρδον να μείνουν εις στενήν επαφήν προς Εσκή- Σεχήρ για να τους συγκρατούν.

Στις **25 Μαρτίου 1921**, η Αθήνα εορτάζει μεγαλοπρεπώς την 100 επέτειο της Εθνεγερσίας. Οι εφημερίδες «Πολιτεία»[5] και «Αθηναϊκή» [6], προσφέρουν λεπτομερή περιγραφή του εορτασμού.

Στη ζωή του Ιωάννη Μεταξά εμφανίζεται η κυβερνητική πρόταση. Πέμπτη. Απόγευμα έρχεται Εξαδάκτυλος σημειώνει. Βράδυ εις Πρωτοπαπαδάκη με Γούναρη και εξαδάκτυλο. Προσπάθειαι να με πείσουν να εισέλθω εις Επιτελείον Παπούλα. Αγανάκτησις μου. Πρότασις περί Αρχιστρατηγίας. Την αντικρούω. Δεν δύναμαι να αναλάβω τας ευθύνας των πράξεων του Παπούλα. Εν περιπτώσει υπεκφυγής Παπούλα, μετάβασις Γούναρη επί τόπου. Δέχομαι να τον συνοδεύσω. Ικεσία προς εμέ. Αδύνατον να υποχωρήσω. Μέχρι τρεις μετά το μεσονύκτιον. Έπειτα εις Χαλκοκονδύλην. Διηγούμαι. Σύσκεψις: ιδέαι του να δεχθώ όπως παίξω επιτυχίαν.- Επιστρέφω σπίτι πρῶν Παρασκευής.

Η συζήτηση αυτή καταγεγραμμένη στο Ημερολόγιο δεν αφήνει καμία αμφιβολία για το τι πίστευε ο καθένας και πως διαπραγματευόταν την ιστορική του απόφαση. («Ημερολόγιο» ολές οι σελίδες από 71-101) [7].

Ένα νέο Βιβλίο που αναφέρεται διεξοδικά και με λόγο σύντομο και σαφή στην Μικρασιατική εκστρατεία κυκλοφόρησε λίγο πριν τα Χριστούγεννα του 2020. Είναι γραμμένο από τον Ιστορικό Κώστα Σταματόπουλο[8] και φυσικά αναφέρεται και στον Ιωάννη Μεταξά.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

- [1] Υπόμνημα προς τον Ε. Βενιζέλο
http://ioannismetaxas.gr/Metaxas_Venizelos.html
- [2] [Εφημερίδα «Νέα Ημέρα» 8 Μαρτίου 1921, με επιστολή Ι. Μεταξά](#)
- [3] [Κείμενο επιστολής Νο 9. το Παράρτημα σελ. 754-755](#)
- [4] [Εφημερίδα «Εστία» 9 Μαρτίου 1921](#)
- [5] [Εφημερίδα «Πολιτεία» 25 Μαρτίου 1921](#)
- [6] [Εφημερίδα «Αθηναϊκή» 25 Μαρτίου 1921](#)
- [7] [Κείμενο Ημερολόγιο Ι. Μεταξά, τομος 3, σελ. 71-101](#)
«Συνομιλία μεταξύ Γούναρη, Πρωτοπαπαδάκη και εμού την 25η Μαρτίου 1921»
- [8]. Βιβλίο Κ. Σταματόπουλου εξώφυλλο